

Studia Generalia 2008

NAPPAAKO TEKNOLOGIA IHMISEN?

Helsingin yliopisto 14.2.2008, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00–19.00

KYBORGI-IHMISKONE

Filosofian tohtori Markku Soikkeli
Tieteiskirjallisuus nykyhetken peilinä

Kiinnostavimmat määritelmät tieteiskirjallisuudelle lähtevät sen kriittisestä suhteesta ajan-kohtansa tieteeseen. Tieteiskirjallisuuden on sanottu olevan:

- Tieteen alkemiaa, sen ”pimeän puolen” paljastaja.
Tieteiskirjallisuudessa voidaan tuoda esille niitä tiedeinstituution puolia, jotka jäävät käsittelemättä muualla: tutkijoiden hybristä ja subjektiivisia lähtökohtia, paradigman vaikutusta tutkimustyöhön, tiedeyhteisöjen miesvaltaisuutta.
- Tietämistä koskevien järjestelmien ja ”tiedon karttojen” kritiikkiä.
Tieteellisten käsitteiden yksiselitteisyys ja välineellisyys on voitu kyseenalaistaa tieteiskirjallisuudessa. Kenen ehdoilla esimerkiksi ”tiede” määritellään?

Hannah Arendt toteaa kirjassaan *Vita Activa* (suom. 2002), että tieteellisen maailmankatsomuksen kaikkia ”totuuksia” ei voida ylipäänsäkään esittää tavallisen kielen keinoin: emme pysty koskaan ”ajattelemaan ja puhumaan siitä, mitä kuitenkin pystymme tekemään.” Tieteiskirjallisuus ei varmaankaan kykene täyttämään tätä aukkoa kielen ja toiminnan välillä, mutta ainakin se voi paljastaa, millaisten käsitteellisten aukkojen kanssa olemme tottuneet elämään.

Nämä arkisen kielen aukkopaidat tulevat erityisen hyvin esille niissä tieteiskertomuksissa, joissa pohditaan ihmisen kehon merkitystä: missä määrin olemme yhtä kuin biologinen kehomme? Miten ihmisen identiteetti muuttuu, jos keho on riippuvainen keinotekoisista osista tai jos suurin osa ihmissuhteista hoidetaan (media)koneen avulla?

Karkeasti jaotellen näitä biologisen ja keinotekoisien elämän yhdistelmiä löytyy tieteiskirjallisuudesta neljänlaisia. Kaikista näistä yhdistelmistä voisi käyttää nimitystä koneihminen. Käsitettä kyborgi käyttäisin kuitenkin vain ensimmäisessä tapauksessa:

1. Osin orgaaninen, osin keinotekoinen ihmiskeho (kyborgi)
2. Keinotekoinen olio, mutta suhtaudutaan kuin ihmiseen (robotti)
3. Orgaaninen ihmiskeho, mutta suhtaudutaan koneena (hirviö, mutantti,...)
4. Orgaaninen ihmiskeho, mutta ”rakennettu” (androidi)

Lisää tietoa: www.uta.fi/~csmaso/scifi.htm

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www.sivuilla www.helsinki.fi/vst.